

Tungestropp hos hest – nødvendig eller ei?

Rådet for dyreetikk har foreslått et forbud mot bruk av tungestropp. I det følgende gis det en kort redegjørelse for bruk av tungestropp og det gjengis noen forskningsresultater hvor bruk av tungestropp er vurdert.

Bakgrunn

Bruk av tungestropp

På trav- og galoppbanen er det ikke uvanlig å se hester påsatt tungestropp. Vanligvis brukes en reim/stropp av lær som legges rundt tunga og festes til hestens underkjeve. Hensikten med tungestroppen er å hindre hesten i å få tunga over bittet og bakover i munnhulen. Kommer tunga over bittet, får rytteren/kusken mindre kontroll over hesten. I tillegg er det angitt at lufttilførselen kan hindres når tunga befinner seg lenger bak i munnhulen enn normalt. Hindret lufttilførsel under løp kan føre til at hesten sakker akterut og i verste fall stuper i bakken, noe som utgjør en betydelig fare for hesten selv, andre hester og ryttere/kusker.

Hindret lufttilførsel

Hos enkelte løpshester oppstår det bilyder fra luftveiene under sterke anstrengelser. Dorsal dislokasjon av den bløte ganen (dorsal displacement of the soft palate, DDSP) kan være en årsak til slike bilyder. Det er antatt at tunga kan forårsake slik dislokasjon dersom hesten får tunga langt bakover i munnhulen. Dislokasjon av den bløte ganen kan behandles kirurgisk, og mange metoder er angitt: Myektomi av m. sternothyrohyoideus, kirurgisk reseksjon (staphylektomi), termo- og/eller laserbehandling av bakre del av den bløte gane, sternothyroid tenektomi, epiglottis-forstørrelse, ventrikuloektomi (fjerning av ventriculus laryngis) og thyrohyoid protese ("laryngeal tie-forward"). Fiksering av tunga med tungestropp er angitt som en konservativ behandlingsmetode. DDSP fører til økt motstand i luftveiene og bilyder hovedsakelig under ekspirasjon.

I Skandinavia har enkelte hester kollapse under løp på grunn av hindret lufttilførsel. Dette har i hovedsak vært kaldblodstravere, og årsaken er angitt å være dynamisk larynxkollaps, også kalt "kaldblodssyndromet" (Eric Strand, Norges veterinærhøgskole, personlig meddelelse). Dynamisk larynxkollaps gir økt luftmotstand under inspirasjon, og oppstår i hovedsak når en disponert hest som følge av trekk i tøylenetømmene, presses til nakkefleksjon i kombinasjon med høy hodeholdning. Tilstanden opphører når hesten får løpe med hodet fritt. Kirurgisk behandling har hatt liten effekt på lidelsen, mens "Vik Lyn-grima" har vist seg effektiv ved at den begrenser hestens nakkefleksjon (1, 2).

Resultater fra noen undersøkelser om bruk av tungestropp

Effekt av tungestropp på løpsprestasjoner

Løpsprestasjonene til 108 fullblodshester påsatt tungestropp (uavhengig av årsak) ble i en studie fra Storbritannia (3) sammenliknet med en kontrollgruppe av hester som ble ridd uten tungestropp. I tillegg ble løpsresultatene til de 108 hestene sammenholdt med resultatene de hadde oppnådd i løp før tungestropp ble tatt i bruk. Det ble antatt at hestene hadde fått påsatt tungestropp på grunn av atferdsproblemer eller bilyder under anstrengelse. Hestene med tungestropp hadde signifikant høyere inntjening enn kontrollhestene, og inntjeningen var høyere etter at tungestropp ble tatt i bruk enn før. Forfatterne konkluderer med at tungestropp kan ha en gunstig effekt på løpsprestasjonene til en utvalgt gruppe fullblodshester.

Effekt av tungestropp postoperativt

Bruk av tungestropp blir av enkelte anbefalt på hester etter kirurgisk behandling av DDSP. I en studie fra USA ble luftveiene til seks varmblodstravere undersøkt under testing på tredemølle etter gjennomgått sternothyroid myektomi. Hestene ble på undersøkelsestidspunktet vurdert å være klinisk friske, og de ble kjørt både med og uten bruk av tungestropp. Inspiratorisk og ekspiratorisk lufttrykk og luftstrømninger ble målt i pharynx og trakea. Bruk av tungestropp påvirket ingen av de undersøkte parametrene (4).

Effekt av tungestropp på friske hester

Fem friske varmblodstravere ble testet på tredemølle med og uten bruk av tungestropp. Inspiratorisk og ekspiratorisk lufttrykk og luftstrøm ble målt i pharynx og trakea. Bruk av tungestropp førte ikke til endringer i de målte verdiene (5).

Effekt av tungestropp på svelgregionen

Effekten av tungestropp er også vurdert på fem anesteserte hester (6). Hestene ble undersøkt med computertomografi og diverse avstander i svelgregionen ble målt. Det ble ikke påvist effekt av tungestropp på posisjoner og dimensjoner av nasopharynx og oropharynx, og det ble konkludert med at bruk av tungestropp ikke fører til stabilisering av svelgregionen.

Løpsresultater etter konservativ behandling av DDSP

Løpsresultatene til 31 fullblodshester med DDSP behandlet konservativt (hvile, allsidig trening for å komme i bedre form, eller bruk av tungestropp) viste at 60 % av hestene hadde gunstig effekt av behandlingen (7). De ulike metodene for konservativ behandling ble ikke vurdert separat. Bedringen var på samme nivå som ved kirurgisk behandling. Forfatterne antok derfor at effekten av kirurgisk behandling til dels kan skyldes hvile under den postoperative perioden og ikke nødvendigvis selve inngrepet. Studier av den nye operasjonsmetoden "laryngeal tie-forward" fører imidlertid til bedring hos ca. 80 % av hestene (8, 9).

Effekt av tungestropp på hester med DDSP

Effekten av tungestropp på seks fullblodshester diagnostisert med DDSP ble testet på tredemølle under høy hastighet (10). Hestene ble testet både med og uten tungestropp. Samtlige hester fikk DDSP uten bruk av tungestropp. Når hestene fikk påsatt tungestropp, var det fire av hestene som fikk DDSP under testingen. Ytterligere én av hestene fikk DDSP under nedkjøringen. Den siste hesten fikk ikke DDSP, men hadde ustabil bløt gane under testingen. Bruk av tungestropp hos de fire hestene som utviklet DDSP, påvirket ikke tiden fra start til hestene ble slitne sammenlignet med løping uten bruk av tungestropp. Den påvirket heller ikke tid til DDSP oppstod eller antall svelgninger, og førte ikke til endring av målte respirasjonsparametere (målinger av luftstrøm og gassanalyser av innåndings- og utåndingslufta). Få hester inngikk i studien, men den indikerer at tungestropp kan forhindre utvikling av DDSP hos enkelte hester, men ikke hos majoriteten av hester med DDSP.

Travselkapets "travskole"

Det Norske Travselkap har utarbeidet undervisningsmaterieell rettet mot de videregående skolene som tilbyr hestefag ("Travskolen") (11). Her står det: *"En god del hester lærer seg å få tunga over bittet. Dersom dette får utvikle seg har man ingen kontroll over besten verken i trening eller løp. Derfor kan det være lurt å venne besten til at tunga kan bindes opp allerede når den er ungbest."*

Diskusjon og konklusjon

Tungestropp brukes på mange løpshester i Norge for å hindre hesten i å føre tunga over bittet, noe som gjør den vanskeligere å kontrollere. Mange frykter videre at dersom tunga føres bakover i munnhulen kan det føre til obstruksjon av luftveiene ("hesten svelger tunga" som det sies) og at hesten stuper i banen under løp. Innen det veterinærmedisinske fagmiljøet er det enighet om at hester ikke svelger tunga (Eric Strand, personlig meddelelse).

DDSP har vært en kjent diagnose i mange år. Årsaken(e) til lidelsen er ennå ikke klarlagt, selv om man på ulike måter har klart å indusere tilstanden.

Mange behandlingsmetoder er angitt, både kirurgiske og konservative. I litteraturen angis DDSP å forårsake bilyder og reduserte prestasjoner, mens kollaps i løpsbanen ikke beskrives som et problem ved lidelsen. Hos kaldblodstravere regnes dynamisk larynxkollaps å være hovedårsaken til at hester faller om under løp. Det er ikke gjennomført studier per i dag som viser at tungestropp reduserer risikoen for utvikling av dynamisk larynxkollaps.

Konsekvensene av fall i banen kan være store, både for hester og folk. Det vitenskapelige grunnlaget for å si at tungestropp hindrer alvorlig obstruksjon av øvre luftveier med fare for kollaps, synes imidlertid tynt.

Hestens munnhule er svært følsom, og selv små sandkorn i føret kan en hest oppdage for så å sortere ut. Utstyr i hestens munn er derfor angitt å kunne påføre hester betydelig ubehag og smerter (12). Hesteholdere bør ut fra dette være tilbakeholdne med bruk av tungestropp.

Tungestropp angis også å bidra til kuskens/rytterens kontroll over hesten. En hest som legger tunga over bittet vil heve hodet ved tøylebruk, og den blir derfor vanskelig å styre med tøylene. Denne bruken av tungestropp reiser imidlertid det prinsipielle spørsmål om man skal rette tiltaket mot selve unoten (tungas over bittet) eller finne ut av og gjøre noe med bakenforliggende årsaker.

Gjennom tidene har uønsket atferd hos dyr svært ofte blitt "løst" med å gjøre selve atferden umulig. Eksempelvis ble halebiting hos gris unngått ved å amputere halen rutinemessig på alle griser. Hos fjørfe har man klippet av de ytre delene av nebbet for å hindre skadelig hakking. Luftsluking/krybbebiting hos hest har vært behandlet med operasjon hvor man fjerner åtte muskler på halsens underside, eller ved å bruke en stram reim rundt halsen bak svelget som hindrer kontraksjon av musklene. I dag vet man at mange av disse uønskede atferdene skyldes mangler i miljøet, der dyrene ikke får utløp for sterkt motivert atferd. Krybbebiting hos hester er for eksempel satt i sammenheng med tidlig avvenning, sosial isolasjon og lite og/eller strukturfattig grovfôr.

Når hester begynner å ta tunga over bittet, mener vi det er grunn til å spørre hvorfor dette skjer, ikke bare hindre det ved å introdusere nye fremmedlegemer i munnen. Det er nærliggende å tenke at atferden kan være en reaksjon på ubehag i munnen, sannsynligvis fra bittet. Bør man ikke da vurdere en endring i utformingen og ikke minst bruken av hjelpebidler som bitt, sjekk, innspenningstøyer og tøyer, heller enn å anbefale oppbinding av tunga?

Referanseliste

1. Strand E, Fjordbakk CT, Holcombe SJ, Risberg Å, Chalmers HJ. Effect of poll flexion and dynamic laryngeal collapse on tracheal pressure in Norwegian Cold-blooded trotter racehorses. *Equine Vet J* 2008; 40. doi: 10.2746/042516408X330392.

2. Fjordbakk CT, Holcombe SJ, Fintl C, Chalmers H, Strand E. A novel treatment for dynamic laryngeal collapse associated with poll flexion: The modified checkrein. *Equine Vet J* 2011. doi: 10.1111/j.2042-3306.2011.00388.x.
3. Barakzai SZ, Finnegan C, Boden LA. Effect of tongue tie use on racing performance of Thoroughbreds in the United Kingdom. *Equine Vet J* 2009; 41: 812-6.
4. Beard, WL, Holcombe SJ, Hinchcliff KW. Effect of a tongue-tie on upper airway mechanics during exercise following sternothyroid myectomy in clinically normal horses. *Am J Vet Research* 2001; 62: 779-82.
5. Cornelisse CJ, Holcombe SJ, Derksen FJ, Bernay C, Jackson CA. Effect of a tongue-tie on upper airway mechanics in horses during exercise. *Am J Vet Res* 2001; 62: 775-8.
6. Cornelisse CJ, Rosenstein DS, Derksen FJ, Holcombe SJ. Computed tomographic study of the effect of a tongue-tie on hyoid apparatus position and nasopharyngeal dimensions in anesthetized horses. *Am J Vet Research* 2001; 62: 1865-9.
7. Barakzi SZ, Dixon PM. Conservative treatment for thoroughbred racehorses with intermittent dorsal displacement of the soft palate. *The Vet Record*, 2005; 157: 337-40.
8. Woodie JB, Ducharme NG, Kanter P, Hackett RP, Erb HN. Surgical advancement of the larynx (laryngeal tie-forward) as a treatment for dorsal displacement of the soft palate in horses: a prospective study 2001-2004. *Equine Vet J* 2005; 37: 418-23.
9. Cheetham J, Pigott JH, Thorson LM, Mohammed HO, Ducharme NG. Racing performance following the laryngeal tie-forward procedure: A case-controlled study. *Equine Vet J* 2008; 40: 501-507.
10. Franklin SH, Naylor JRJ, Lane JG. The effect of a tongue-tie in horses with dorsal displacement of the soft palate. *Equine Vet J* 2002; 34: 430-3.
11. Det Norske Travelskap. Travskolen. http://www.travsport.no/DNT_Files/Kunnskapsparken/travskolen_kompendium_liten_fil.pdf (07.09.2011).
12. Greevy PD. The fine line between pressure and pain: Ask the horse. *The Vet J* 2011; 188: 250-1.

Ann Margaret Grøndahl

Sekretær, Rådet for dyreetikk

Cecilie Marie Mejdell

Dyreartsansvarlig hest

Seksjon for sjukdomsforebygging og dyrevelferd
Veterinærinstituttet

Sentrallaboratoriet

ønsker alle våre rekvirenter

God jul og godt nyttår

Norges veterinærhøgskole

Sentrallaboratoriet • Norges veterinærhøgskole • Postboks 8146 Dep. • N - 0033 Oslo
Tlf. +47 22 96 45 66 • Fax +47 22 96 45 94 • s-lab@nvh.no • www.sentrallaboratoriet.no